

Az északi szamojéd kérdőszavak

- *handout* -

Mus Nikolett
MTA, NyTI
Finnugor Osztály

0. Északi szamojéd nyelvek

0.1. Nyenyec

1. táblázat Nyenyec nyelvjárások

Nyenyec nyelvjárási csoport	Nyelvjárások	al-nyelvjárások
Tundrai nyenyec	nyugati	Malaja Zemlja/Timan Kanyin Kolgujev
	középső	Bolshaja Zemlja
	keleti	Ob/Ural Tajmir Jamal Nadim Taz
Erdei nyenyec	nyugati	Lyamin Njalino Nicej/Majkovszkaja Kiszeljovszkaja Szahalinszkaja
	keleti	Pur Agan Numto

0.1.1. Tundrai nyenyec (TN)

Északkelet Európa és Északnyugat Szibéria:

- Nyenyec Autonóm Körzet (Oroszország Arhangelszki Területén)
- Jamal–Nyenyec Autonóm Körzet (Oroszország Tyumenyi Területén)
- Tajmiri Dolgan–Nyenyec Autonóm Körzet (Oroszország Krasznojarszki Területén)
- Hanti–Manysi Autonóm Körzet (Oroszország Tyumenyi Területén belül)
- Komi Köztársaság
- Murmanszk körzet

Lélekszám

(2010-ben) 43777 → 21926 erdei és tundrai együtt
Tundrai nyenyec kb. **20000** fő (vö. : Volzhanina 2007)

0.1.2. Erdei nyenyec (FN)

Észak-Oroszország (Agan, Pur Ljamin és Nadim folyók mentén), Szibéria:

- Jamal–Nyenyec Autonóm Körzet (Oroszország Tyumenyi Területén)
- Pur Megye
- Hanti–Manysi Autonóm Körzet (Oroszország Tyumenyi Területén belül)

Lélekszám

(2002-ben) **2000** (vö. Volzhanina 2007: 143–154)

0.2. Enyec

2. táblázat Enyec nyelvjárások

Enyec nyelvjárási csoport	Nyelvjárások
Erdei	Baj
	Mugad'i
Tundrai	Madu

0.2.1. Tundrai enyec (TN)

alsó Jenyiszej erdőmenti területei:

- Tajmiri Dolgan–Nyenyec Autonóm Körzet (Oroszország Krasznojarszki Területén)
- Voroncovo falu

0.2.2. Erdei enyec (Baj dialektus) (FN)

alsó Jenyiszej tundrás területei:

- Tajmiri Dolgan–Nyenyec Autonóm Körzet (Oroszország Krasznojarszki Területén)
- Potapovo falu

Lélekszám

(2010-ben) 221/43 (összesen)

0.3. Nganaszan (Ng)

3. táblázat Nganaszán nyelvjárások

Nganaszán nyelvjárási csoport	Nyelvjárások	al-nyelvjárások
nyugati és középső	Avam	Pyasina Avam
		Taimyra Avam
keleti	Vadey	–

Tajmir-félsziget (Eurázsia legészakibb etnikai csoportja):

- Tajmiri Dolgan–Nyenyec Autonóm Körzet (Oroszország Krasznojarszki Területén):
- Ust-Avam, Volocsanka, Novaja

Lélekszám

(2010-ben) 807/ 125

0.4. További források

- <http://www.univie.ac.at/negation/index-en.html>
- <http://elar.soas.ac.uk/deposit/nikolaeva2011nenets>
- <http://www.philol.msu.ru/~languedoc/eng/ngan/corpus.php>
- <http://www.morphologic.hu/urali/>
- <http://www.suri.ee/r/nenets/index.html>
- <http://www.helsinki.fi/~tasalmin/biblio.html>
- http://www.helsinki.fi/~tasalmin/fn_biblio.html
- <http://email.eva.mpg.de/~khanina/index.html>
- <http://lingsib.iea.ras.ru/en/languages/enets.shtml>
- <http://www.sil.org/computing/toolbox/>
- <http://larkpie.net/siberianlanguages/>

1. Kérdőszavak

Tipikusan kérdőszavas kérdésekben jelennek meg (vö. Dryer 2011)

- specifikus választ várnak el (ami nem lehet igen/nem)
- mindig tartalmaznak kérdőszót/kérdő frázist
→ ? minden nyelvben van egy kérdőszó- készlet (extrém: egy kérdőszó (aseninga) kampa (aravak, Maipure ág, hegyi alcsoport, Peru)

(1) (aseninga) kampa (Reed & Payne 1986: 328-329)

- a. **tshika** *i-tsim-i-ka*
Q 3m-létezik-nonfut-Q
'Ki ez?'
- b. **tshika** *pi-kants-i-ka*
Q 2-mond-nonfut-Q
'Mit mondtál?'
- c. **tshika** *p-yaats-i-ka*
Q 2-megy-nonfut-Q
'Hová mentél?'

2. Mire lehet rákérdezni?

(Hogyan lehet kategorizálni a kérdőszavakat? vö. Comrie 1981, Cysouw 2004, Dryer 2011)

2.1. Kérdőszó fajták (Formai paraméterek)

- ragozatlan
- ragozott
- kötött (klitikum-szerű)

2.2. Morfológiai felépítés

- elemezhetetlen morféma
- diakrón szempontból elemezhető
- analizálható, de szemantikailag értelmezhetetlen
- részben analizálható
- másik kérdőszóból képzett
- megegyezik egy másik kérdőszóval

2.3. Szemantikai kategorizáció

- élő
- élettelen
- szelektív...stb.

2.4. Grammatikai kategorizáció

Milyen szófaji kategóriának felelnek meg a kérdőszavak?

- interrogative pronoun
- interrogative determiner
- interrogative adverb
- interrogative adjective
- interrogative verb (vö. Dryer 2011)

2.5. szintaktikai funkció

- Melyik mondatrészekre lehet rákérdezni és mivel?
- Milyen szerepet tölt be a kérdőszó a mondatban?

2.6. szintaktikai pozíció

- Hol van a kérdőszó helye a mondatban?

3. Szemantikai kategorizáció

3.1. EMBER ÉS DOLOG

PS **ki*- > **kim*(3) ~ **kimä* 'ki' > TN, FN, FE, Ng

PS **â*- > **âm*- 'mi' > TN, FN, FE

PS **me*- 'mi' > Ng

4. táblázat: Az EMBER és DOLOG jelentésű kérdőszók az északi-szamojéd nyelvekben

nyelvek	EMBER	DOLOG
tundrai nyenyec	<i>xib'a</i>	<i>ŋamke</i>
erdei nyenyec	<i>kim'a</i>	<i>ŋami</i>
erdei enyec	<i>še</i>	<i>obu</i>
nganaszan	<i>sili</i>	<i>maa</i>

- önálló, lexikalizálódott alakok
- különbség: [+EMBER]- jegy
- kivétel: folklórszövegekben az állatok is 'ki'

(2)TN, Hajdú 1989: 78

xib'a *temtolawa-n* *xan-ta* *ja-m* *xosaja?* *warŋe-r* *ma:*
 ki bolt-dat megy-pp.prs lisz-acc vesz-3sg holló-2sg mond.3sg:
 «*mañ* *ŋi-dm* *xant-?*»
 1sg neg.aux-1sg megy-cng
 'Ki megy el boltba lisztet hozni? A holló így szól: «Én nem megyek.»'

3.2. DOLOG–OK

5. táblázat: Az OKra vonatkozó északi szamojéd kérdőszók

nyelvek	OK			
	DOLOG	DOLOG+ESET		DOLOG+PP
tundrai nyenyec	<i>ŋamke</i>			<i>ŋamke jeʔemña</i>
erdei nyenyec		<i>ŋame?</i>	<i>ŋamiŋaş</i>	
erdei enyec		<i>obuš</i>		<i>obu d'eon</i> <i>obu d'eđ</i>
nganaszan		<i>maad'a</i>	<i>maadə</i>	<i>maa isa</i>

(3)TN, (Nenyang 2005: 43)

ɲamke pidara? ɲi-da? tu-??
miért 2pl neg.aux-2pl jön-cng
'Miért nem jöttök?'

(4)FE, (Siegl 2005: 174)

obu-š luba-xiɲ ɲi-n ädi-d
mi-trsl ruha-gen.pl.1pl pp-loc ül-2sg
'Miért ültök a ruháinkon?'

3.3. BIRTOKOS

- nincsen speciális lexikalizálódott alak → 'ki, mi' >
→ TN, FN 'ki'/'mi' esetragos (genitivus) alakjai
→ FE, Ng 'ki'/'mi' kérdőszó

6. táblázat: A BIRTOKOSra vonatkozó északi-szamojéd kérdőszók

nyelvek	BIRTOKOS	
	SZEMÉLY	DOLOG
tundrai nyenyec	<i>xib'a-?</i>	<i>ɲamke-?</i>
erdei nyenyec	<i>kim'a-ɲ</i>	<i>ɲami-ɲ</i>
erdei enyec	<i>še</i>	<i>obu</i>
nganaszan	<i>sili</i>	<i>maa</i>

3.4. MINŐSÉG/VÁLASZTÓ

PS **ku*- 'mi, melyik'

7. táblázat: A VÁLASZTÓ kérdőszók az északi-szamojéd nyelvekben

nyelvek	VÁLASZTÁS
tundrai nyenyec	<i>xaɲaɲi</i>
erdei nyenyec	<i>kuɲaɲi</i>
erdei enyec	<i>kuj</i>
nganaszan	<i>kuɲiə</i>

3.4.1. DOLOG VS MINŐSÉG/VÁLASZTÓ

(5)TN (Almazova 1961: 78)

a, **xurka xarda-xana pidar jil'e-n?**
melyik ház-loc 2sg él-2sg
'Melyik háznál laksz?'

b, TN (Nenyang 2005: 128)

tuku jal'a num xurka?
ez nap idő milyen.3SG.PRD
'Ma milyen az idő?'

(6)TN (Tereščenko 1965: 432)

a, **ɲamke klassa-xana padna-n?**
melyik osztály-loc tanul-2sg
'Melyik osztályban tanulsz?'

b, TN (Susoj 2001: 50)

t'uku ɲamke?
ez mi.3SG.PRD
'Ez mi?' (*milyen/melyik)

3.4.2. 'melyik a 2 közül' (pol)

8. táblázat: A VÁLASZTÁS 2 KÖZÜL az északi-szamojéd nyelvekben

nyelvek	VÁLASZTÁS 2 KÖZÜL
tundrai nyenyec	<i>xujum?</i>
erdei nyenyec	<i>kuđ'um</i>
erdei enyec	?
nganaszan	<i>kuđ'um</i>

(7)TN, Tereshchenko 1965: 787

xujum *ńa-na-nta?* *tu-da?*
melyik.du pp-dat-2pl.obl jön-fut.3sg
'Melyikötök jön?'

3.5. HELY

PS *ku- 'mi, melyik' > PS *kutâ–*kunâ–*kuŋ

- irányhármasság: •→(abl)–•(loc)→•(lat/dat) + (pros)

9. táblázat: A HELYre vonatkozó északi-szamojéd kérdőszók rendszere

nyelvek	helyjelölő esetek			
	LAT/DAT	LOC	ABL/ELA	PROS/PROL
tundrai nyenyec	<i>xu?</i>	<i>xuna</i>	<i>xud</i>	<i>xumna</i>
	<i>xańa?</i>	<i>xańana</i>	<i>xańad</i>	<i>xańamna</i>
erdei nyenyec	<i>kuŋ</i>	<i>kuna</i>	<i>kut</i>	?
	<i>kuńaŋ</i>	<i>kuńana</i>	<i>kuńat</i>	<i>kuńamna</i>
erdei enyec	<i>ku?</i>	<i>kunin</i>	–	?
	–	–	<i>kokođ</i>	?
nganaszan	<i>kuni/kuńi</i>	<i>kunu</i>	?	?
	<i>kuńi?ńa</i>	<i>kuńini/kunini</i>	<i>kuńiđa</i>	<i>kuńimæni/kuńimænu</i>

3.6. MÓD

PS *ku- 'mi, melyik'

10. táblázat: A MÓDra vonatkozó északi-szamojéd kérdőszók

nyelvek	MÓD	
tundrai nyenyec	<i>xanćer?</i>	<i>xućer?</i>
erdei nyenyec	<i>kuše?</i>	<i>kušet</i>
erdei enyec	<i>kuń</i>	
nganaszan	<i>kuə</i>	<i>kuńi?ńa</i>

3.7. IDŐ

PS *ku- 'mi, melyik'

11. táblázat: Az északi-szamojéd kérdőszók IDŐ-specifikációja I.

nyelvek	IDŐ
erdei nyenyec	<i>kuna/kune</i>
nganaszan	<i>kaŋgə/ kaŋkə</i>

3.8. IDŐ

PS *kă- 'mi, milyen'

12. táblázat: Az északi-szamojéd kérdőszók IDŐ-specifikációja II.

nyelvek	IDŐ		
tundrai nyenyec	<i>śaxa?</i>	<i>śa?ńa</i>	
erdei nyenyec	<i>śaxaŋ</i>	<i>śajna</i>	<i>śana</i>

3.9. MENNYISÉG

PS *kă-'mi, milyen' > *kănâ 'mennyi'

13. táblázat A MENNYISÉGI kérdőszók az északi-szamojéd nyelvekben

nyelvek	MENNYISÉG
tundrai nyenyec	<i>śan</i>
erdei nyenyec	<i>śan</i>
erdei nyec	<i>sän</i>
nganaszan	<i>kanə</i>

3.10. Fő szemantikai kategóriák

EMBER – NEM-EMBER/DOLOG – VÁLASZTÓ – HELY – MENNYISÉG – MÓD – IDŐ – MINŐSÉG

3.11. További kérdőszavak

3.11.1. TN, FN 'mi' vs 'milyen/melyik'

(8)TN, (Nenyang 2005: 13)

ńe ŋamke-m sedab'i?

lány mi-acc varr.3sg

'Mit varr a lány?'

(9)TN, (Nenyang 2005: 55)

ŋamke jadelawa-? m'uńa pidara? jil'e-da??

melyik utca-gen pp 2pl lakik-2PL

'Melyik utcában laktok?'

3.11.2. Ng 'mi' > 'mivel'

Ng *maa* > *maantənu*

3.11.3. TN, FN 'melyik/milyen' > 'milyen' (sim)

TN *xurka* > *xurka:raxa*, FN *kułka* > *kułka:łaxa*, (FE *hułaha*)

3.11.4. TN, Ng 'melyik/milyen' > 'hogyan' (pros)

TN *xurka* > *xurka:wna*, Ng *kurəd'i* > *kurəd'imənu*

3.11.5. TN 'mennyi' > 'hányadik' (ord)

TN *śan* > *śańe:md'ej*, Ng *kanə* > *kanə:mtuə*, (FN *šan* > *šan:ti*)

3.11.6. PS *kă-'mi, milyen' > *känô 'mennyi' > TN, FN 'mekkora' TN *śaŋkar*, FN *śam'an*

(10) TN (Tereščenko 1965: 602)

tika-r śaŋar pedara ŋæ-da-raxa?

az-2sg mekkora erdő van-ppc.prs-appr.3sg

'Az mekkora erdő lehet?'

(11) TN (Tereščenko 1965: 799)

xæj, tiki° ŋəmke ŋarka śer?

interj az milyen nagy dolog.3sg

'Hajj, ez milyen nagy dolog?'

4. grammatikai kategória és szintaktikai funkció

- főnévi
- melléknévi
- határozószerzői

14. táblázat Az északi szamojéd kérdőszavak

grammatikai kategória	jelentés	TN	FN	FE	Ng
N	ki	<i>xib'a</i>	<i>kim'a</i>	<i>še</i>	<i>sili</i>
	mi	<i>ŋəmke</i>	<i>ŋami</i>	<i>obu</i>	<i>maa</i>
adj/det	milyen/ melyik	<i>xurka, xaŋaŋi</i>	<i>kułka, kułki, kułaŋi</i>	<i>kursi, kuj</i>	<i>kurəd'i, kuńiə, kaŋkə</i>
num	mennyi	<i>śan</i>	<i>šan</i>	<i>sän</i>	<i>kanə</i>
ADV	hol (LOC)	<i>xaŋana</i>	<i>kuńana</i>	<i>kunin/kunen</i>	<i>kuńini/kunini</i>
	hogyan	<i>xuđer?, xaŋcer?</i>	<i>kuše?/kušet</i>	<i>kuń</i>	<i>kuə, kuńi?ia</i>
	mikor	<i>śaxa?, śa?ńa</i>	<i>śaxaŋ, śajna/šana</i>	<i>kuna/kune</i>	<i>kaŋgə</i>
	miért	<i>ŋəmke, ŋəmke? je?emńa</i>	<i>ŋame?</i>	<i>obuś, obu d'eon/d'eđ</i>	<i>maađə</i>

15. táblázat Az északi szamojéd kérdőszavak grammatikai viselkedése

kérdőszavak	nyelvek	szám	személy	eset		predest	pred
				LOC	gramm		
N	TN	+	+	+	+	+	+
	FN	+	+	+	+	+	+
	FE	+	+	+	-	+	+
	Ng	+	+	+	+	+	+
adj	TN	+	-	-	-	-	-
	FN	+	-	-	-	-	-

	FE	+	-	-	-	-	-
	Ng	+	-	-	-	-	-
ADV	TN	-	-	-	-	-	-
	FN	-	-	-	-	-	-
	FE	-	-	-	-	-	-
	Ng	-	-	-	-	-	-

4. Mondatbeli pozíció

- Melyik mondatrészekre lehet rákérdezni?
- Milyen szerepet tölthetnek be a kérdőszavak a mondatban?
- Milyen a grammatikai viselkedésük a kérdőszavaknak a különböző szintaktikai szerepekben?

4.1. Mondatszintű összetevők

4.1.1. alany

(12) TN (Susoj&Taleeva 88: 31)

a, **xib'a** m'i-ŋa?

ki megy-CO.S.3SG
'Ki megy?'

b, **ŋac'eki** m'i-ŋa.

gyerek megy-CO.S.3SG
'A gyerek megy.'

4.1.2. tárgy

(13) TN (Almazova 1961: 66)

puxaća **ŋamke-m** sedab'i?
öregasszony **mi-acc** varr.3sg
'Mit varr a nő?'

4.1.3. határozó

(14) TN (Nenyang 2005: 40)

a, **śaxa?** pidara? xanta-da??

mikor 2pl megy-2pl
'Mikor mentek?'

b, **tuku** jal'a-? 4 čas-xana.

ez nap-gen 4 óra-loc
'Ma négy órakor.'

(15) TN (Nenang 2005: 51)

a, **xan'ana** mancara-da??

hol dolgozik-2pl
'Hol dolgozik (dolgoztok)?'

b, **mañ škola-xana** mancara-dm.

1sg iskola-loc dolgozik-1sg
'Én iskolában dolgozom.'

(16) TN (Nenyang 2005: 51)

a, **xib'a-ŋæ pidar mancara-n?**

ki-ess 2sg dolgozik-2sg

'Mi a foglalkozásod (ti. Miként dolgozol?)'

b, **mañ wada-m pær-tá-ŋæ mancara-dm.**

1sg szó-acc ismer-pcp.prs-ess dolgozik-1sg

'Fordítóként dolgozom.'

(17) TN (Almazova 1961: 70)

pido? ŋamke-na? xarwa-??

3pl **mi-dat** akar-3pl

'Mit akarnak?'

(18) TN (Nenyang 2005: 103)

a, **ŋamke-xana xal'a-m xadaba-ra??**

mi-loc hal-acc fog-2pl.o

'Miben fogtok halat?'

b, **xal'a-m poŋka-xa?na xadaba-wa?**

hal-acc háló-loc.pl fog-1pl.o

'Hálóban fogunk halat.'

(19) (Nenyang 2005: 43)

ŋamke pidara? ní-da? tu-??

miért 2pl neg.aux-2pl jön-cng

'Miért nem jöttök?'

(20) TN (Nenyang 2005: 72)

ĕki kinoŕeatra-n xanŕer? xanta-dm?

ez mozi-dat hogyan megy-1sg

'Hogy jutok el abba a moziba?'

4.2. Jelző

(21) TN, (Tereshcenko 1965: 171)

xañani-? xarada-? kolhoza-nda? je?ej-??

melyik-pl ház-pl kolhoz-dat.2pl.obl tartozik-3pl

'Melyik házak tartoznak a kolhozotokhoz?'

(22) TN (Nenyang 2005: 51)

a, **śanjok jeśa-m ŋa?amabi-n?**

mennyi pénz-acc keres-2sg

'Mennyi pénzt keresel?'

b, **mañ sawa-wana jeśa-m ŋa?amab'i-dm.**

1sg jó-pros pénz-acc keres-1sg

'Én jól (jó pénzt) keresek.'

(23) TN (Nenyang 2005: 57)

a, **xurka klassa-xana toxolkur-ŋa-n?**

melyik osztály-LOC tanul-co.s-2sg
'Melyik osztályban tanulsz?'

b, *ju-d'i-md'ej-xana*.

tíz-num-ord-loc
'A tizedikben.'

(24) TN (Almazova 1961: 86)

xib'a-? *ηano wæwa?*

ki-gen csónak rossz
'Kinek a csónakja rossz?'

(25) TN (Susoj 2001: 31)

xib'a-? *ti-? ηæ-bto??*

ki-gen rén-pl.acc van-ger.3pl
'Kinek a rénjei lehetnek?'

4.3. Predikátum

4.3.1. *N/adj + agr + tense (COPA/M)*

(26) TN (Pushkarjeva 2003: 220)

a, **xib'a-n, xib'a-n?**

ki-2sg.prd ki-2sg.prd
'Ki vagy te, ki vagy te?'

b, *mañ, mañ parañoda Iwana-dm.*

1sg 1sg király Iván-1sg.prd
'Én, én Iván király vagyok.'

(27) (Hajdú 1989: 89)

pidar xib'a-n ηæ-bat?

2SG ki-2SG.PRD COP-ger.2SG
'Te (meg) ki lehetsz?'

(28) TN (Nenyang 2005: 70)

tuku žurnal-? m'ir-? šaηok?

ez újság-gen ár-gen **mennyi.3sg.prd**
'Mennyibe kerül ez az újság?'

16. táblázat A névszói predikátumok az északi szamojéd nyelvekben

kérdőszavak	nyelvek	pred	idő
adj-predikatív	TN	+	+
	FN	+	+
	FE	+	+
	Ng	+	+

4.3.2. ADV + COPTAM+AGR

(29) Nenang 2005: 111

rinok xañana ηa?

piac hol van.3sg
'Hol van a piac?'

Szakirodalom

- Almazova, A. V. 1961: *Samoučitel' neneckogo jazyka*. Leningrad: Učpedgiz. [Nenets selftaught].
- Barmich & Véllo 1994. *Slovar' nenecko-russkij i russko-neneckij (lesnoj dialekt)*. Sankt-Peterburg: Prosvešenie,
- Comrie, Bernard 1981. *Language Universals and Linguistic Typology. Syntax and Morphology*. Chicago: CUV.
- Cysouw, Michael 2004. *Interrogative words: an exercise in lexical typology*. Bantu grammar: description and theory 3; Session on question formation in Bantu. ZAS Berlin – Friday 13 Februari 2004
- Dryer, Matthew S. 2011. Position of Interrogative Phrases in Content Questions. In Dryer, Matthew S. & Haspelmath, Martin (eds.) *The World Atlas of Language Structures Online*. Munich: Max Planck Digital Library, Chapter 93. Available online at <http://wals.info/chapter/93> (Accessed on 2012-09-25.)
- Freeze, Ray 1992. Existentials and other locatives. *Language* 68: 553–595.
- Hajdú Péter 1968. *Chrestomathia Samoiedica*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Jalava, Lotta 2012. Tempuksen ilmaiseminen tundranenetsin moduksissa. In *Per Urales ad Orientem*. [Mémoires de la Société Finno-Ougrienne, 264.] Tiina Hyttiäinen, Lotta Jalava, Janne Saarikivi & Erika Sandman (eds) 131-144. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura. [The expression of tense in Tundra Nenets moods].
- Jangasova, N. M. 2001. *Nenetskije "lahanako", "sjudbabs", "jarabts"*. (Nenetskije skazki I epicheskiye pesni "sjudbabs", "jarabts") Tomsk: Izdatelstvo Tomskogo Universiteta. [Nenets tales and epic songs "sjudbabs", "jarabts"].
- Janhunen, Juha 1977. *Samojedischer Wortschatz. Gemeinsamojedische Etymologien*. [Castrenianumin toimitteita 17]. Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura.
- Körtvély Erika 2005. *Verb conjugation in Tundra Nenets*. [Studia uralo-altaica 46]. Szeged: SzTE Finnugor Tanszék.
- Kuprijanova Z. N. et al. 1957.= Kuprijanova Z. N., Khomič, L.V. & Ščerbakova, A.M. 1957. *Neneckij jazyk*. Leningrad. [Nenets language].
- Kuprijanova Z.N. 1961. *Nenetskij fol'klor*. Leningrad: Učpedgiz. [Nenets Folklore].
- Kuprijanova Z. N. et al. 1985.=Kuprijanova, Z.N., Barmich, M.Ja. & Khomich, L.V. 1985 [1977]. *Neneckij jazyk*. Leningrad. [Nenets language].
- Labanauskas, K. I. 2001. *Jamidihi "lahanaku"*. Moskva: Izdatelstvo Russkaja Literatura. [Ancient Stories].
- Lehtisalo, Toivo V. 1947. *Juraksamojedische Volksdichtung*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Nenyang, M. A. 2005. *Russko–Neneckij razgovornik*. Sankt-Peterburg: Drofa. [Russian–Nenets Phrasebook].
- Payne, Thomas E. 1997. *Describing morphosyntax*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pushkareva et al. 2001.=Pushkareva E. T. & Khomich L. V. (compilers) 2001. *Folklor Nencev*. [Pamyatniki Folkloru Narodov Sibiri i Dalnego Vostoka 23]. Novosibirsk: Nauka. [Nenets Folklor].
- Reed, Judy & David L. Payne 1986. Asheninca (Campa) pronominals. In Ursula Wiesemann (ed.) *Pronominal Systems*, 323-31. (Continuum; 5). Tübingen: Narr.
- Siegl, Florian 2011. *Materials on Forest Enets, an indigenous language of northern Siberia*. Tartu: Tartu University Press
- Tereščenko, Natalija Mitrofanovna 1947. *Očerki grammatiki neneckogo jazyka*. Leningrad: Učpedgiz [Studies from Nenets grammar].
- Tereščenko, Natalija Mitrofanovna 1949. *Neko' xadakenda wadako'*. Leningrad: Učpedgiz.
- Tereščenko, Natalija Mitrofanovna 1956. *Materiali issledovanija po jazyku nencev*. Moskva–Leningrad: Izdatelstvo Akademii Nauk. [Materials from Nenets language researches].
- Tereščenko, Natalija Mitrofanovna 1965. *Nenecko-russkij slovar'*. Moskva: Sovetskaja Enciklopedija. [Nenets–Russian Dictionary].
- Tereščenko, Natalija Mitrofanovna 1973. *Sintaksis samodijskih jazykov*. Leningrad: Nauka [The Syntax of Samoyedic Languages].
- Tereščenko, Natalija Mitrofanovna 1993. Neneckij jazyk. In *Jazyki mira: Ural'skie jazyki*. Ju. S. Eliseev & K. E. Majtinskaja (Otvetstvennye redaktory), 326-343. Moskva: Nauka. [Languages of the world: Uralic languages].
- Volžanina, E. A. 2007. The Forest Nenets: Habitat and population size in the 20th century, and the present demographic situation. *Archaeology, Ethnology and Anthropology of Eurasia* 30/2: 143-154.
- Wagner-Nagy Beáta (ed.) 2002. *Chrestomathia nganasanica*. [Studia Uralo-Altaica Vol. 10.] Szeged: SZTE Finnugor Tanszék